

Col·lecció Cooperativistes Catalans • 35

Pau Robert i Rabadà

Entre els moviments agraris
i el republicanisme

■ Josep Santesmases i Ollé

• Col·lecció Cooperativistes Catalans — 35 •

PAU ROBERT I RABADÀ

Entre els moviments agraris
i el republicanisme

JOSEP SANTESMASES I OLLÉ

■■ Cossetània

2022

Director de la col·lecció:

Antoni Gavaldà, Fundació Roca i Galès i Universitat Rovira i Virgili

Consell Assessor:

Joaquim Albareda, Universitat Pompeu Fabra
Josep Casanovas, Universitat de Vic
Àngel Duarte, Universitat de Girona
Montserrat Duch, Universitat Rovira i Virgili
Pere Gabriel, Universitat Autònoma de Barcelona
Andreu Mayayo, Universitat de Barcelona
Ivan Miró, Fundació Roca i Galès
Xavier Palos, Fundació Roca i Galès
Josep Santesmases, historiador
Enric Vicedo, Universitat de Lleida

Primera edició: febrer de 2022

Imatge de la portada:

Interior del celler del Sindicat Agrícola de Vila-rodona. Anys 20 del segle XX

© del text: Josep Santesmases i Ollé

Editen:

Fundació Roca i Galès
C. Aragó, 281, 1r 1a • 08009 Barcelona
Tel. 932 154 870 • Fax 934 873 283
fundacio@rocagales.org • www.rocagales.org

9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 602 591
cossetania@cossetania.com • www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 × Tres

Impressió: Estugraf

ISBN: 978-84-1356-161-5

DL T 61-2022

Tots els drets reservats.

A Felisa i Paquita Galofré Robert,
netes de Pau Robert i Rabadà

ÍNDIX

EL PERSONATGE	7
La família.....	7
Un home actiu	10
LA POLÍTICA.....	13
Pau Robert, home d'idees i militància republicanes.....	13
L'ajuntament i l'alcaldia.....	18
Diputat provincial, diputat de la Mancomunitat de Catalunya	27
Les eleccions a diputats a Corts de 1923	38
MOVIMENTS AGRARIS.....	43
La Unió de Vinyaters de Catalunya	43
La Federació Agrícola de l'Alt Camp de Tarragona i altres entitats de què formà part Pau Robert.....	50
LA SOCIETAT DE TREBALLADORS AGRÍCOLES	53
L'estructura de la Societat de Treballadors Agrícoles. La Societat.....	53
L'escola de la Societat	56

EL SINDICAT AGRÍCOLA DE VILA-RODONA.....	67
Any 1918. La constitució de dos sindicats agrícoles. Per què?.....	67
La constitució del Sindicat Agrícola de Vila-rodona	71
Pau Robert i Rabadà i les gestions per a la construcció del celler cooperatiu.....	73
Les relacions de Pau Robert amb l'entorn cooperatiu	81
LA MORT PREMATURA	83
BIBLIOGRAFIA I FONTS DOCUMENTALS.....	91

EL PERSONATGE

LA FAMÍLIA

Pau Robert i Rabadà era fill d'una família de propietaris amb terres a Vila-rodona i sobretot al terme veí d'Aiguamúrcia, cap a la part de llogaret de les Destres, a la parròquia de l'Albà.¹ Els seus pares foren Joan Robert Francesch, natural de la parròquia de l'Albà, i Antònia Rabadà i Francesch, que eren cosins. Les respectives mares —àvies de Pau Robert— eren germanes, naturals de la parròquia de l'Albà, i van estar casades totes dues amb Pau Robert Miquel —l'avi de Pau Robert—, una a la mort de l'altra. La segona —la Felisa— ja era vídua de Josep Rabadà Pedro i, per tant, en aquest primer matrimoni havia tingut la mare de Pau Robert. Tirant més enrere trobarem que els besavis paterns de Pau Robert foren Joan Robert Sordé i Rosa Miquel, casats el 1817, i els rebesavis, ja en el segle XVIII, Pau Robert, que era mestre ferrer, i Teresa Sordé.

Pau Robert i Rabadà va néixer a Vila-rodona l'11 de març de 1873.² Al cap de dos dies va ser batejat a l'església parroquial de Vila-rodona. El dia 9 de desembre de 1899 es va casar amb Rosalia Camps Gavaldà, nascuda l'11 de setembre de 1873, amb qui va tenir tres fills: Montserrat, Modest i Felisa (nascuda l'1 de maig de 1906).³ La Montserrat, de ben jove, va emigrar a Xile, on, abans de

1. Podem veure la composició social i religiosa de la parròquia de l'Albà del segle XIX al treball següent: Josep SANTESMASES I OLLÉ (2002), «La parròquia de Santa Maria de l'Albà, al segle XIX». *La Resclosa* 6. Vila-rodona: Centre d'Estudis del Gaià.

2. AHAT. Arxiu Parroquial de Vila-rodona. Llibre de baptismes 1873-1888.

3. Els altres dos fills, la Montserrat i el Modest, no els hem pogut localitzar als llibres de registre de baptismes de la parròquia de Vila-rodona. No descartem la possibilitat que haguessin estat batejats a la parròquia de l'Albà, on al lloc de les Destres —que pertanyia a la dita parròquia— a més de les terres hi tenien una gran casa, al costat de la capella de Sant Pere. Malauradament, l'arxiu parroquial de l'Albà va ser destruït l'any 1936 i, per tant, no ho podem comprovar.

la guerra, també hi va fer cap el seu germà Modest. La Felisa, que es quedà a viure amb la seva mare, el 16 de desembre de 1939 es va casar amb Joan Galofré Recasens, de Vila-rodona.

Cal remarcar que Pau Robert va acollir a casa seva, en quedar orfes, tres nebots, fills de la seva germana Felisa —1878-1921—: la Teresa, el Joan i el Fidel Torredemer Robert,⁴ als quals va poder col·locar en col·legis religiosos gràcies a l'ajuda del cardenal Francesc Vidal i Barraquer, que tenia una casa de la seva propietat al costat de la de Pau Robert, al lloc de les Destres del municipi d'Aiguamúrcia.⁵

Pau Robert i Rabadà, ja malalt, amb la seva muller Rosalia Camps, els seus fills Modest i Felisa i els nebots Teresa, Joan i Fidel Torredemer Robert. Fons familiar

4. La Teresa va néixer el 23 de desembre de 1907, el Joan el 5 de març de 1910 i el Fidel l'11 de novembre de 1912.

5. Sembla que era l'anomenat *Castell*. Edifici en ruïnes. Ens ho va relatar la seva neta Felisa Galofré Robert.

Llogaret de les Destres, pertanyent al municipi d'Aiguamúrcia. Al centre, cal Poll, propietat de Pau Robert. A la dreta, la petita capella de Sant Pere, i a l'esquerra, la casa dita el Castell, que segons sembla era propietat del cardenal Vidal i Barraquer. Fons: Felisa Galofré Robert

UN HOME ACTIU

Com molts propietaris del seu temps, Pau Robert no va treballar directament la terra, sinó que aquesta era conreada pels jornalers i parcers.⁶ Fou propietari amb molta terra però amb pocs diners com a resultat probablement de les implicacions i responsabilitats en la vida pública del poble i del país i de la poca rendibilitat de la terra.⁷ Cap al final de la seva vida muntà un negoci d'exportacions de vi, cap a França, sobretot cap a la ciutat de Seta, al Llenguadoc, mercat molt important de vins.⁸ Per això comprà un camió, per realitzar el transport cap a Tarragona.

Pau Robert, com veurem al final de la biografia, va morir a 53 anys, en la plenitud de la vida, en una edat que, si no li hagués sobrevingut la mort, encara li hauria permès anys d'activitat social. Per tant, la seva vida pública cal emmarcar-la bàsicament en l'espai temporal de dues dècades. Durant aquest temps es va fer present en diversos àmbits d'actuació. Des d'un punt de vista temàtic cal tenir present que es va implicar políticament des de la militància nacionalista republicana, tot participant activament en les dinàmiques pròpies de la representativitat, de l'organització i de la propagació de l'ideari republicà, sobretot a les comarques de l'entorn. La convençuda militància de Pau Robert i, de ben segur, les seves pròpies capacitats el va conduir a un lideratge local, a partir del qual obtingué l'alcaldia de Vila-rodona, fet que provocà un canvi d'època en els governs municipals. La demostrada capacitat de líder la va anar construint també fora de l'àmbit local en moviments associatius agraris, en alguns dels quals va tenir responsabilitats directives. Sumades una cosa i l'altra es va carregar d'experiència a partir de la qual es va implicar localment en la construcció del celler cooperatiu de Vila-rodona. Pau Robert va saber conduir en l'àmbit local l'eclosió de la creació de sindicats agrícoles que s'expandia arreu com una taca d'oli, i la de la construcció de cellers cooperatius estesa sobretot a les comarques vitivinícoles meridionals de Catalunya. Va ser un dels homes que en l'àmbit local va saber veure la necessitat imperiosa de modernitzar els sistemes de producció que s'imposaren en l'àmbit agrari a partir d'altres experiències locals precursors i de l'impuls de l'obra agrària de la Mancomunitat de Catalunya. I, finalment, Pau Robert, amb tot aquest pòsit acumulat es va presentar a les eleccions a diputat provincial que, una vegada elegit, automàticament, li reportaren el càrrec afegit de diputat de la Mancomunitat de Catalunya. La seva trajectòria pública, d'alguna manera, es va acabar amb un relatiu fracàs o qui sap si en una gran desil·lusió personal en perdre les eleccions a diputat

6. Segons la seva neboda Teresa Torredemer Robert: «De pagès, res... Ja no era bo per fer de pagès... I tan amic que n'era dels pagesos, que els volia, doncs.» Conversa del 16.9.1993.

7. També ens digué la seva neboda: «La butxaca buida, perquè mai ni cinc, i encara el que tenia ho donava...»

8. Es conserva un arxivador de cartes comercials i factures d'aquesta època.

Retrat de Pau Robert i Rabadà. Fons familiar

a Corts davant d'un poderós personatge vallenc: Albert Dasca.⁹ Bàsicament, és això el que a partir d'ara intentarem desgranar. Hem de tenir present que, malgrat que ens poden semblar àmbits d'actuació diferents o separats, tot ens fa pensar que en Pau Robert hi havia una idea bàsica que podríem definir com la voluntat de modernitzar, racionalitzar i impulsar la societat del món agrari de la qual ell en formava part, políticament i tecnològicament.

⁹. Josep SANTESMASES I OLLÉ (maig 1996): «El contricant de Dasca en les eleccions a Corts de 1923», *Cultura*, núm. 561, Valls.